

Escola Sant Jaume, dels orígens a l'actualitat

Mn. Valentí Balaguer i Planas

Rector de la parròquia Mare de Déu dels Desemparats

Sònia Esteve Martínez

Directora de l'escola

LES ARRELS

Avui, l'Escola Sant Jaume compta amb 800 alumnes i 610 famílies, aproximadament, la majoria de les quals són de classe treballadora, un 20% d'immigrants. Disposa de dos edificis per acollir dues línies de parvulari, primària, secundària (ESO) i batxillerat. Té un total de 73 treballadors entre mestres, professorat, PAS, monitors i professorat d'activitats extraescolars i de servei. Està catalogat com a centre concertat i disposa d'una USEE (unitats de suport a l'educació especial). L'escola fou creada i promocionada per la Parròquia Mare de Déu dels Desemparats, qui ha confiat la titularitat, és a dir, la gestió, direcció i administració a la Fundació d'Escoles Parroquials de l'Arxidiòcesi de Barcelona, des de l'any 1995.

Però, com tota institució, té una història i unes arrels que en el nostre cas es remunten a l'any 1936, quan la Torrassa no passava d'uns 12.000 habitants, la majoria dels carrers no estaven asfaltats, l'ambient era molt precari per la manca de feina i l'absència de subsidis d'atur i de malaltia, i es respirava una atmosfera de crisi, d'insatisfacció sociopolítica de tota mena i un accentuat anticlericalisme molt propi de l'època i del lloc.

En efecte, **el 2 de febrer de 1936** era inaugurada l'escola parroquial que s'havia construït durant l'any 1935, conjuntament amb el temple parroquial sota la direcció del seu primer rector, Mn. Enric Xicola Pons, a la cantonada Viena-Aliança (avui Santiago Apòstol - M. D. Desemparats). Era obra de l'arquitecte Josep M. Sagnier i el constructor Josep Sans.

El centre escolar constava de planta baixa i dos pisos i era ideat per l'escola i, a la vegada, centre parroquial. La planta baixa i el primer pis estaven destinats a les aules, sota la direcció del Sr. Bartolomé Mestres i la Sra. Paulina Pujadas. A la segona planta, hi havia les instal·lacions pròpies del centre parroquial: sala d'actes, escenari, bar i bi-

blioteca. L'escola estava pensada per a 250 alumnes i estava vinculada al "Comité de Escuelas Católicas de la Diócesis de Barcelona", impulsat pel bisbe Irurita, per a l'ensenyament cristià de les barriades populars de la ciutat.

El 19 de juliol de 1936, inici de la Guerra Civil, les forces revolucionaries varen cremar el temple —que va quedar totalment destruït— i l'escola amb tot el material i mobiliari existent. Només en va quedar l'esquelet. Acabada la guerra, el 1939, el nou rector, Mn. Jaume Busquet Casals, va iniciar la reconstrucció de l'edifici i va destinar la planta baixa a temple provisional, inaugurat el 16 de setembre de 1939.

El 6 de gener de 1940 es va tornar a obrir l'escola a la primera i segona planta de l'edifici, totalment reconstruït, sota la direcció de la Sra. Paulina Pujadas Pujol. Les hores lectives eren destinades a parvulari i ensenyament primari i les complementàries a dibuix, música, comerç i preparació per al batxillerat. Hi treballaven les mestres següents: la Sra. Montserrat, la Sra. Assumpció i la Sra. Rosa i, en una primera fase, el sacerdot Bernardo Rodrigo Latorre.

L'ESCOLA DE "LES NENES"

L'estiu de 1943, Mn. Jaume Busquet confià l'escola a les Carmelites Vedruna, convertint-se en escola de nenes i parvulari també de nens, sota l'advocació de la Mare de Déu dels Desemparats.

Les nenes, en espera que també un dia poguessin tenir educació cristiana de qualitat i dirigida per una comunitat religiosa, varen passar provisionalment a la planta baixa de la cantonada de la plaça Espanyola - M. D. dels Desemparats, sota la direcció de la Sra. Paulina Pujadas, en un principi; posteriorment, el Sr. Esteve Margatit i, després, el Sr. Joan Lluch.

Era voluntat de Mn. Jaume Busquets que cap família cristiana es veiés obligada a portar els seus fills a una escola religiosa fora de la barriada perquè no n'hi havia a la Torrassa. Per això, **el 13 de març de 1945**, amb la col·laboració del bisbat de Barcelona, es va signar la compra dels solars adjunts de la parròquia, que varen servir en un principi per a camp de bàsquet per a la joventut parroquial i, posteriorment, com a pati de l'escola. El 17 de maig i el 26 de juny, respectivament, de 1946 es va signar la compra de les parcel·les corresponents a l'actual edifici escolar del carrer Santiago Apòstol. I el 18 d'agost de 1946 ho comunicava així a la feligresia "*con sumo placer me dirijo a vosotros nuevamente para manifestar el generoso rasgo de una familia, que muy cristianamente oculta su nombre, la cual ha hecho entrega a la Parroquia la importante cantidad de 100.000 ptas. Para que fueran invertidas en la compra de unos solares en los que en su día se pudiera edificar un grupo escolar de gran capacidad destinado a los niños.*"

El 17 de juny de 1956, amb la benedicció i posterior col·locació de la primera pedra,

Alumnes de l'escola ensenyant un dels treballs realitzats

feta pel bisbe de Colofón, Fray Matias Solà, en nom de l'arquebisbe de Barcelona, varen iniciar-se les obres de l'actual edifici de Santiago Apòstol. Amb tal motiu, es va començar una campanya de donatius populars per mitjà de subscripcions, es varen organitzar les famoses tómboles benèfiques per la Festa Major i es va sol·licitar l'ajut dels industrials i comerciants de la barriada i es va procedir, finalment, a un préstec bancari a llarg termini per acabar-les.

L'ESCOLA "DELS NENS"

El setembre de 1959 es va inaugurar l'actual edifici de Santiago Apòstol i la parròquia va confiar la direcció i gestió de l'escola, destinada exclusivament per a nens, a la Congregació de Clergues de Sant Viator. Així quedaven les nenes en mans de les Carmelites i els nens en mans dels clergues de San Viator (CSV). La benedicció però, prevista per al 27 de setembre, es va ajornar fins a l'11 d'octubre per fer possible la presència de l'arquebisbe, el Sr. Modrego, a l'acte.

Val a dir que el treball que varen fer tant les Vedrunes com els CSV, des de l'escola, va ser molt important de cara a la formació dels alumnes i molt beneficiós per a les famílies, el barri i la Parròquia. Amb la seva incondicional col·laboració en la pastoral parroquial des del seu carisma peculiar, cada congregació va contribuir a fer una parròquia més evangelitzadora, solidària i compromesa amb la transformació social del nostre barri.

Les Vedrunes varen promocionar l'Escola Nocturna gratuïta per a obreres, ajudant a solucionar molts casos puntuals de nouvinguts mancats de pa, casa i treball. Varen aixecar un pis de l'edifici escolar per ampliar el nombre d'alumnes i la qualitat de l'ensenyament. Varen implantar la Congregació Mariana i l'associació d'exalumnes per completar l'acció apostòlica de l'escola.

Els CSV, en estreta col·laboració amb el Centro Moral Recreativo Santiago Apòstol, varen tenir una incidència notable en l'àmbit esportiu i, més concretament, en el bàsquet. Varen estendre també la seva tasca col·legial fent-se càrrec de la catequesi parroquial, de les sessions de cinema infantil dels diumenges a la tarda, de l'escolania i de la formació de petites comunitats, que varen quallar posteriorment en el grup Itaca i els agrupaments escoltes Canigó i Arrels i també la que seria la Fundació Akwaba. De l'escola van sortir la gran majoria de formadors, caps, monitors i entrenadors.

LA FUNDACIÓ D'ESCOLES PARROQUIALS

El 1990, i fruit dels canvis socials i educatius del país, ambdues congregacions religioses i, d'acord amb la parròquia, varen fusionar en un únic projecte educatiu les dues escoles, quedant els clergues de Sant Viator com a titulars de l'escola fusionada. Posteriorment, l'any 1995, es traspassà la titularitat a la Fundació per a les Escoles Parroquials de l'Arxidiòcesi de Barcelona, que va nomenar, al juliol de 1995, director l'antic alumne i actual professor Sr. Isidoro Torrecusa Calaco, fins a l'agost de 2007, que va ser nomenat gerent de la pròpia Fundació. A partir de setembre de 2007, ha estat nomenada la Sra. Sònia Esteve Martínez, com a directora de l'escola. L'any 1995 es normalitzà el nom al català i passà de l'històric "Santiago Apóstol" a l'actual de "Sant Jaume", destinant el primer edifici a l'educació infantil i primària i el segon a secundària i batxillerat, després d'una notable rehabilitació.

Més enllà de la història concreta de l'escola parroquial, la cronologia i les seves fites importants, cal endinsar-nos breument en el significat i repercussió que ha tingut el que abans del 1995 es deia "Colegio Santiago Apóstol", avui Sant Jaume i del qual aquest any celebrem el cinquantenari.

Al llarg d'aquests 50 anys, milers d'alumnes han tingut una formació cristiana promoguda directament pels clergues de San Viator i ara per la Fundació d'Escoles Parroquials, amb una clara projecció social i cívica. No és casualitat que, a partir de l'escola naixessin entitats educatives, esportives i solidàries que han aplegat milers d'infants, adolescents i joves.

Tota aquesta activitat i dinàmica ha tingut una gran influència positiva en la nostra barriada. Només dos exemples, la implicació dels grups parroquials —nascuts en el si de l'escola— va resultar decisiva per a la reivindicació d'una aula de cultura per a la Torrassa. I potser pocs saben que, ens els primers moments de la transició, quan algunes activitats polítiques i culturals no estaven permeses, al teatre anomenat ales-

Alumnes al pati de l'escola durant un dels actes organitzats

hores "Santiago Apòstol", ubicat a la planta baixa de l'escola, es varen celebrar mítings polítics, reunions sindicals i concerts reivindicatius.

La importància que ha tingut l'escola per a la Torrassa és inqüestionable: va ser un factor decisiu normalitzador que va contribuir decisivament a la cohesió social. La seva obra ha transcendit les parets estrictes de l'escola. La seva tasca ha resultat, també, decisiva per a la transformació social del nostre barri. Una escola que, a l'ombra de la Parròquia, ha donat fruits abundants en la formació dels seus alumnes, alguns dels quals avui ocupen càrrecs importants, tant en l'àmbit civil com eclesial, amb responsabilitat i competència qualificada tant per al país com per a la diòcesi.

Mn. Valentí Balaguer i Planas

L'ESCOLA SANT JAUME, AVUI

L'Escola Sant Jaume de la FEP, tal com queda recollit anteriorment, és hereva d'una llarga tradició pedagògica i d'implicació i compromís en l'entorn social de la ciutat de l'Hospitalet, en general, i, més específicament, en els barris de Collblanc i la Torrassa.

Ens definim com una escola catalana, arrelada i compromesa amb l'entorn; amb una opció educativa que, atenent la diversitat dels nostres alumnes, potencia llur creixement i l'autonomia personal, i els fa protagonistes del seu esforç.

El col·lectiu dels nostres alumnes i les seves famílies representen la diversitat del nostre barri. Amb el repte de ser una escola acollidora, oberta a tothom que vulgui incorporar-se a la nostra comunitat educativa, no renunciem al nostre projecte educatiu, que vol oferir una proposta educativa de qualitat als alumnes i famílies del barri.

enguany, que celebrem el 75è aniversari de la Parròquia de la Mare de Déu dels Desemparats i del primer centre escolar sobre el qual s'ha anat edificant la nostra història, treballem per portar a terme la nostra proposta educativa, del parvulari a la universitat, que promou l'educació integral dels alumnes d'acord amb una concepció cristiana de l'home, de la vida i del món i els prepara per participar activament en la transformació i la millora de la societat. Proposta que és fruit del compromís i la responsabilitat compartida, i que continua vigent gràcies al suport i la confiança de tots els que han format i formen part de la nostra història.

Sònia Esteve Martínez